

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

ВЕРЕЩАГІНА К. А.,

адвокат, аспірантка
(Державна установа «Інститут
економіко-правових досліджень імені
В.К. Мамутова Національної академії
наук України»)

УДК 334.716

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.3.22>

**ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЩО ОПИНИЛИСЯ
НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ**

У статті досліджується руйнівний вплив збройного конфлікту на території України, які тимчасово знаходяться під окупацією та має безпрецедентний характер. У 2022 році в Україні введено воєнний стан, що мало вплив на діяльність суб'єктів господарювання. Для менеджменту багатьох підприємств реальністю стали кризові фактори, а саме: можливість окупації та власне сама окупація, фізичне знищення виробничих та операційних об'єктів, загрози ракетних обстрілів, дефіцит електроенергії, зміни у логістичних ланцюгах. Визначено, що ситуація на окупованих територіях України призводить до кризи неплатоспроможності та фізично унеможливує продовження роботи та господарської діяльності цілого ряду суб'єктів та бізнесів. Бізнес і судова система перебувають все ще на стадії адаптації до умов воєнного стану. Загалом у певній мірі адаптувався до ситуації, той бізнес підприємства, якого перебувають або перебували на окупованих територіях.

Визначено, що тимчасова окупація території України відбувалася у два етапи: у 2014 році та у 2022 році. Бізнес на окупованих територіях підпадає під вплив численних факторів, які містять ризики неплатоспроможності та банкрутства. До економічних чинників віднесемо: руйнацію значної частини виробничої, транспортної та житлової інфраструктури, енергетичного сектору; посилення цінової та курсової волатильності; міграція населення; зниження купівельної спроможності місцевого населення та споживачів; знищення виробничих та операційних об'єктів; замінування території; втрата ринків збуту; знищення логістичних ланцюгів; розграбування або знищення обладнання, інструментів та інших оборотних активів; розбалансування фінансових ресурсів; дефіцит грошових коштів; відсутність кредитних інструментів, тощо.

Правові аспекти включають широкий спектр законності виробничих операцій та проблематики сплати податків, співпраці із окупантами. Власне ситуація, яка складається на окупованих територіях є складною для бізнесу у економічному та правовому сенсі. У результаті проведеного дослідження визначено, що будь яке рішення власників бізнесу: релокація, тимчасове припинення діяльності, консервація несе значні ризики для забезпечення платоспроможності підприємства.

Ключові слова: окуповані території, банкрутство, неплатоспроможність, суб'єкти господарювання.

Vereshchahina K. A. Economic and legal prerequisites of the insolvency of business entities in the temporary occupied territories of Ukraine

The article examines the devastating impact of the armed conflict on the territory of Ukraine, which is temporarily under occupation and has an unprecedented character.

In 2022, martial law was introduced in Ukraine, which had an impact on the activities of business entities.

For the management of many enterprises, crisis factors have become a reality, namely: the possibility of occupation and the actual occupation itself, physical destruction of production and operational facilities, threats of rocket fire, shortage of electricity, changes in logistics chains.

It was determined that the situation in the occupied territories of Ukraine leads to a crisis of insolvency and physically makes it impossible to continue the work and economic activity of a number of subjects and businesses.

Business and the judicial system are still at the stage of adaptation to the conditions of martial law.

In general, the business enterprises that are located or were located in the occupied territories have adapted to the situation to a certain extent.

It was determined that the temporary occupation of the territory of Ukraine took place in two stages: in 2014 and in 2022.

Business in the occupied territories is affected by numerous factors, which include risks of insolvency and bankruptcy.

Economic factors include: the destruction of a large part of the industrial, transport and residential infrastructure, the energy sector; increased price and exchange rate volatility; population migration; decrease in the purchasing power of the local population and consumers; destruction of production and operational facilities; mining the territory; loss of sales markets; destruction of logistics chains; looting or destruction of equipment, tools and other circulating assets; imbalance of financial resources; shortage of cash; lack of credit instruments, etc.

Legal aspects include a wide range of legality of production operations and issues of tax payment, cooperation with the occupiers.

Actually, the situation in the occupied territories is difficult for business in an economic and legal sense.

As a result of the conducted research, it was determined that any decision of business owners: relocation, temporary cessation of activity, conservation carries significant risks for ensuring the solvency of the enterprise.

Key words: *occupied territories, bankruptcy, insolvency, business entities.*

Вступ. Із початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року Президент України своїм Указом ввів воєнний стан на території України, який затверджено Законом ВРУ № 2102-ІХ від 24.02.2023 року [5]. І повномасштабне вторгнення, і введений воєнний стан визначили нові параметри для діяльності суб'єктів господарювання в Україні. Можливість окупації та власне сама окупація, фізичне знищення виробничих та операційних об'єктів, загрози ракетних обстрілів, дефіцит електроенергії, зміни у логістичних ланцюгах – це ті кризові фактори, які стали сьогоднішнім для менеджменту багатьох підприємств. І, якщо ситуація у прифронтових регіонах є складною, але регульованою, то ситуація на окупованих територіях України призводить до кризи неплатоспроможності та фізично унеможливорює продовження роботи та господарської діяльності цілого ряду суб'єктів та бізнесів. Ця ситуація для України не нова. Адже аналогічні процеси вже відбувалися у 2014–2015 роках на території Луганської і Донецької областей та півострову Крим. Проте сьогодні ці процеси масштабовані. У 2014–2015 роках бізнес на окупованих територіях у більшості перейшов до юрисдикції росії і продовжив свою роботу, адапту-

вавшись до нових умов. Тим більше, значних руйнувань цим областям не було завдано. Деякі підприємства перелокувалися на підконтрольну територію України або закрили свої територіальні відділення. Підприємницькі структури, які опинилися на тимчасово окупованих територіях, зазнають безпрецедентних збитків та втрат, що посилює ризики неплатоспроможності. Тому дослідження економіко-правових передумов неплатоспроможності суб'єктів господарювання на тимчасово окупованих територіях сьогодні є актуальним через необхідність розуміння проблем із відновленням економічної активності цих територій після деокупації.

Наразі спостерігається інтерес у науковій спільноті щодо попередньої оцінки можливих наслідків війни та окупації частини території України. Насамперед, Світовий банк здійснює періодичну оцінку шкоди економіці, нанесеної російським широкомасштабним вторгненням. Тож, за даними аналітиків Світового банку економіка України скоротилася на 30% у 2022 році, причому економічна активність постраждала від знищення виробничих потужностей, пошкодження сільськогосподарських угідь і скорочення пропозиції робочої сили. Понад 35% українців покинули свої домівки з початку вторгнення. Близько 8 мільйонів людей, які зараз живуть у бідності, бідність зросла в п'ять разів за один рік, перекреслюючи 15 років попередніх досягнень розвитку [16]. Ці дані підтверджуються даними Мінекономіки України, яке у березні 2023 року скоригувало свою оцінку падіння ВВП в 2022 році до 29,2%. Попередня оцінка (січень 2023 року) скорочення економіки складала 30,4% [$\pm 2\%$]. Зміна відбулась після того, як Держстат оприлюднив оперативні дані по ВВП України у 4 кварталі 2022 року [9].

Сучасна проблематика банкрутства під час війни досліджена А. Ковалем. Автором виконано моніторинг змін чинного законодавства у сфері банкрутства у відповідь на ускладнення умов ведення господарської діяльності, у процесі якого відзначено, що із літа 2022 року збільшується кількість проваджень про банкрутство. Український уряд намагається адаптуватися та завчасно пристосуватись до нових ускладнених обставин, вносячи відповідні зміни до чинного законодавства, проте Кодекс з процедур банкрутства України (КзПБУ) залишається без відповідних змін [6]. Потреба переглянути процедури визнання неплатоспроможності та банкрутства також підкреслені і іншими авторами, які досліджують правові питання проблематики неплатоспроможності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану [4; 11].

Постановка завдання. Метою статті є виявлення економіко-правових передумов неплатоспроможності суб'єктів господарювання, що опинилися на тимчасово окупованих територіях України. Для досягнення поставленої мети визначено наступні завдання:

- охарактеризувати чинники, що обумовлюють банкрутство суб'єктів господарювання в умовах зовнішньої агресії;
- визначити вплив зміни економічних та правових відносин на тимчасово окупованих територіях на неплатоспроможність суб'єктів господарювання.

Результати дослідження.

1. Чинники, що обумовлюють банкрутство суб'єктів господарювання в умовах зовнішньої агресії

Російсько-українська війна негативно вплинула на малий та великий бізнес на всій території України, ускладнюючи процеси господарської діяльності, планування розвитку та генерації доходів. Ці чинники, у свою чергу, мають негативний вплив на стан платоспроможності підприємств та відносини із кредиторами.

Статистику справ про банкрутства періодично публікує Верховний Суд на власному сайті. Протягом 3 останніх років до війни простежувалося зростання динаміки розглянутих справ у сфері банкрутства. У 2021 році порівняно з попереднім періодом збільшилася кількість розглянутих справ господарськими судами, пов'язаних з банкрутством, до 16,6 тис. із 13,5 тис. справ, з яких на 19,1% збільшилася кількість справ про визнання банкрутом – до 1 тис. із 0,8 тис. Водночас у межах розгляду справ про банкрутство було розглянуто 2,8 тис. справ позовного провадження [2].

Справи про банкрутство є одним з основних механізмів захисту суб'єктів господарського обороту від неефективної діяльності його учасників. Значну частину розглянутих справ

господарськими судами – 19%, або 59 тис. – становлять саме справи про банкрутство. При цьому 7,9% з них (майже 4,4 тис.), або 1,5% від розглянутих загалом справ судами першої інстанції становлять закінчені провадженням справи з розгляду заяв про порушення справи про банкрутство. Сума грошових вимог кредиторів, визнаних судом у справах про банкрутство, – майже 0,7 трлн грн. 53 нами. У той же час справи про банкрутство вважаються одними з найскладніших у судовій практиці, враховуючи тривалість розгляду, наявність значної кількості зацікавлених сторін і складність нормативного регулювання цієї сфери. Це зумовлює велику кількість скасованих рішень попередніх інстанцій. Так, у 2018–2021 роках скасовано:

– 2 тис. судових рішень у справах про банкрутство, або 26,7% від розглянутих апеляційних скарг (7,4 тис. розглянуто);

– 1 тис. судових рішень у справах про банкрутство, або 21,2% від розглянутих у касаційному порядку (майже 4,5 тис. розглянуто) [2].

Упродовж 2022 року кількість розглянутих господарськими судами справ, пов'язаних із банкрутством склали 9,7 тис., із яких 0,8 тис. справ про визнання банкрутом. При цьому 1,7 тис. справ розглянуто апеляційними господарськими судами. І зареєстровано 2 тис. звернень, які надійшли на розгляд у 2022 році до судових палат. Кількість ухвалених кінцевих рішень судовими палатами щодо справ про банкрутство становить 1,9 тис. [1].

Основні категорії справ, які розглядають господарські суди, безпосередньо пов'язані з економікою країни, тому в умовах її безпрецедентного спаду потреба у швидкому та якісному вирішенні господарських спорів набуває першочергового значення. Для цього важливим є своєчасне оновлення чинного законодавства відповідно до нагальних потреб суспільства, впровадження зрозумілих механізмів для забезпечення належного захисту порушених прав суб'єктів господарювання, майно яких втрачено, пошкоджено в умовах війни, із застосуванням яких стане можливим здійснення оперативного та ефективного судового захисту. У результаті військової агресії відбувається спад економіки, що спричиняє зменшення кількості звернень до господарських судів. Але це лише відкладений попит на судовий захист. Так, у зв'язку з війною в Україні та, відповідно, зниженням рівня виконання договірних зобов'язань юридичних осіб, які знаходяться в зоні бойових (воєнних) дій, очікується збільшення спорів: щодо відповідальності за порушення зобов'язань; пов'язаних з виконанням правочинів; справ про банкрутство [1].

У відповідь на ці виклики протягом 2022 року зареєстровано 2 законопроекти щодо адаптації процедури банкрутства відповідно до умов воєнного стану. Так, Законопроектом № 7442 від 07.06.2022 [12] запропоновано впровадження можливостей:

– накласти арешт на майно осіб, які несуть субсидіарну чи солідарну відповідальність із боржником;

– продавати майно забезпеченому кредиторів та прирівняти цей процес до звернення на предмет застави чи іпотеки за правовими наслідками;

– тимчасового скасування дисциплінарної відповідальності арбітражних керуючих за невчинення дій та невиконання обов'язків через бойові дії;

– здійснення розглядів справи про банкрутство судом у порядку письмового провадження;

– припинення нарахування відсотків та штрафних санкцій на зобов'язання боржника, які реструктуризовані згідно з планом санації чи реструктуризації боргів боржника;

– відкриття справи про банкрутство без авансування винагороди арбітражному керуючому [12].

Натомість Законопроектом № 8231 від 28.11.2022 [12] задля недопущення зловживань у сфері банкрутства на період воєнного стану запропоновано впровадження можливостей:

– введення мораторію на відкриття за заявами кредиторів за вимогами, що виникли із 24.02.2022;

– зупинка вже відкритих провадження за заявами кредиторів за вимогами, що виникли із 24.02.2022;

– продовження строку щодо обов'язкового звернення керівника юридичної особи до суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство, у тому випадку, якщо боржник доведе, що таке звернення у строки, було неможливе через воєнні дії [13].

Ці ініціативи залишаються поки у вигляді законопроектів, тому процедура банкрутства в умовах війни не зазнала законодавчих змін, у результаті чого боржники (арбітражні керуючі) і кредитори вимушені користуватись правовими нормами, які не адаптовані до умов війни [6]. При цьому судова практика свідчить, що навіть, якщо активи боржника знаходяться на непідконтрольній Україні території, провадження з банкрутства такого боржника не зупиняється, а акцентується увага на інших процесуальних діях в рамках справи [6].

У той час як п. 8 Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879 від 02.09.2014 року (У редакції від 29 липня 2022 року) [10] визначено, що підприємства, які мали або мають місцезнаходження в районах проведення воєнних та/або бойових дій у період дії воєнного стану (визначені законодавством), або підприємства, структурні підрозділи чи відокремлене майно яких розташовані у таких територіях чи районах, проводять інвентаризацію у разі можливості безпечного й безперешкодного доступу уповноважених осіб до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, в яких відображені зобов'язання та власний капітал підприємств. При цьому при встановленні фактів викрадення чи розкрадання, нестачі, знищення (псування) майна, можуть прийняти рішення про проведення інвентаризації такого окремо визначеного майна на день встановлення таких фактів. Зазначені підприємства зобов'язані провести інвентаризацію станом на 01 число місяця, що настає за місяцем, у якому зникли перешкоди доступу до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, та відобразити результати інвентаризації в бухгалтерському обліку відповідного звітного періоду [10].

Незважаючи на відсутність змін у Кодексі з процедур банкрутства сама процедура продовжує бути комплексним механізмом, який може бути покликаний, у тому числі, для відновлення платоспроможності боржника та майбутньої господарської діяльності. Адже українські підприємці зіштовхнулись із суттєвими змінами у веденні бізнесу: втрачені ринки збуту, зруйновані логістичні ланцюжки, втрачені через окупацію або знищені виробничі та господарські активи. Все це суттєво вплинуло на можливість виконувати зобов'язання. У таких умовах банкрутство залишається потужним інструментом для відновлення платоспроможності або законного виходу з бізнесу для боржника та надає можливість кредиторам забезпечити повернення боргів. Це стало можливим внаслідок дію двох основних факторів:

1) судова система продемонструвала здатність працювати невпинно навіть в умовах повномасштабної війни: суди порушують нові та продовжують чинні процедури банкрутства.

2) законодавцем не введено обмежень або мораторіїв щодо банкрутства. Досвід показує, що від таких обмежень було би більше шкоди, посилюючи можливості для зловживань та наступної ланцюгової реакції невиконання зобов'язань в інших секторах економіки [11].

Це, з одного боку, демонструє здатність українського бізнесу домовлятися та виявляти єдність: кредитори і боржники з розумінням ставляться до збереження бізнесу кожного з них. Кредитори, у тому числі банки, за можливості, намагаються врегулювати відносини із позичальниками шляхом реструктуризації кредитів, надання кредитних канікул та утримання від агресивних дій по примусовому стягненню заборгованості.

Тож бізнес і судова система вже другий рік перебувають на стадії адаптації до умов роботи під час збройного конфлікту. Необхідно відзначити, що загалом бізнес у певній мірі адаптувався до ситуації, складнощі у більшій мірі стосуються тих підприємств, які перебувають або перебували на окупованих територіях або підприємства, активи яких зазнали руйнувань чи цілком знищені; підприємства, які захоплені збройними силами росії та іншими незаконними збройними формуваннями; підприємства, які не мають змоги реалізовувати господарську діяльність на підконтрольній території України під час війни внаслідок обмежень, що спровоковані порушенням промислових та логістичних ланцюгів.

Масштаби територій, які були в окупації у 2022 році, дійсно вражають. І бізнес під час триваючого збройного конфлікту підпадає під вплив численних факторів, які містять ризики неплатоспроможності та банкрутства. Загалом ці чинники можливо умовно розділити на дві великі групи: економічні та правові.

До економічних чинників віднесемо:

- 1) макроекономічні фактори:
  - руйнації значної частини виробничої, транспортної та житлової інфраструктури, енергетичного сектору;
  - посилення цінової та курсової волатильності;
  - міграція населення;
  - зниження купівельної спроможності місцевого населення та споживачів;
- 2) мікроекономічні фактори:
  - знищення виробничих та операційних об'єктів;
  - замінування території;
  - втрата ринків збуту;
  - знищення логістичних ланцюгів;
  - розграбування або знищення обладнання, інструментів та інших оборотних активів;
  - розбалансування фінансових ресурсів;
  - дефіцит грошових коштів;
  - відсутність кредитних інструментів.

Правові аспекти включають широкий спектр законності виробничих операцій, розрахунків та проблематики сплати податків. І тут правові аспекти необхідно розглядати відповідно до специфіки самого бізнесу. Тому що, наприклад, територія, яка тимчасово перебуває під окупацією, не підконтрольна владі України. Ситуація, у якій опиняється бізнес в окупованих територіях, складна і потребує виважених рішень, зважаючи на усі ризики. При цьому кожний із варіантів має власні загрози, які потенційно можуть призвести до банкрутства. Тим більше, що значну частину економіки окупованих регіонів складають суб'єкти агробізнеса, які неможливо перемістити фізично. Крім того, вимушені залишатися в окупації підприємства соціальних сфер, передусім, транспортна сфера, фармацевтика, житлово-комунальні послуги тощо. Для таких підприємств у значній мірі зростають ризики притягнення підприємств до кримінальної відповідальності за колабораціонізм. Тому, окрім підприємств, які мають соціальне призначення та активи яких неможливо перенести, найкращим рішенням для бізнесу є його релокація із тимчасово окупованих територій. Якщо релокація неможлива, то підприємство варто тимчасово закрити або законсервувати із наступним відновленням після деокупації.

Тож правові чинники, які обумовлюють банкрутства, лежать у площині неможливості забезпечити верховенство права на окупованих територіях.

2. Вплив зміни економічних та правових відносин на тимчасово окупованих територіях на неплатоспроможність суб'єктів господарювання

У разі наявності загрози неплатоспроможності суб'єктів господарювання, яка виникла або до війни, або внаслідок знищення виробничих активів через ведення бойових дій, чи окупацію територій, боржники та кредитори мають діяти невідкладно, і закон надає їм таку можливість. Власникам і менеджменту підприємства, якому загрожує неплатоспроможність, необхідно своєчасно звернутись в суд із відповідною заявою про банкрутство. І далі протягом дії мораторію на виконання всіх зобов'язань перед кредиторами строком на 170 днів, з'являється можливість виконати ґрунтовний аналіз ресурсів та можливостей для відновлення платоспроможності або припинення бізнесу. Така процедура є прийнятною для кредиторів, адже із моменту відкриття провадження про банкрутство над господарською діяльністю встановлюється контроль арбітражного керуючого, який може виявити сумнівні правочини боржника, повернути виведені активи або звернутись за стягненням шкоди з власників або менеджменту боржника [11].

Підприємства відіграють важливу роль у підтримці економіки України на плаву, забезпечуючи, наскільки це можливо, робочі місця, засоби до існування та постачання основних товарів і послуг. Особливо це стосується підтримки населення. У той же час підприємствам необхідно зменшувати потенційні ризики, особливо малим та середнім підприємствам працівники яких сильно постраждали від війни. Наразі можна визначити наступні аспекти, що серйозно вплинули на здатність бізнесу нормально працювати:

– загиблі, поранені та переміщені особи серед робочої сили. Війна росії проти України найбільше вплинула на український народ і, як наслідок, на робочу силу країни, зі значною кількістю смертей, поранень, переселенців і біжанців. Особливо це стосується окупованих територій;

– матеріальне знищення. Матеріальні руйнування, ймовірно, вплинуть на бізнес-операції після закінчення війни та можуть мати довгостроковий структурний вплив на економіку на деокупованих територіях, включно з її виробничими можливостями, що також матиме додатковий вплив на їхній ланцюжок створення вартості. Згідно з опитуванням Київської школи економіки 355 власників малих та середніх підприємств в Україні, 86% були змушені скоротити або припинити свою діяльність протягом місяця після вторгнення через меншу кількість замовлень, логістичні проблеми, руйнування потужностей, брак сировини та персоналу([3]);

– порушення логістики. Ланцюжки постачання зіткнулися із серйозними перебоями через війну. Це може породжувати невпевненість щодо надійності поставок з України. У деяких секторах види діяльності постраждали менше. Наприклад, на початок травня 2022 року ІТ-сектор в Україні був завантажений на 80%;

– зниження внутрішнього попиту. Зважаючи на значне скорочення ВВП, втрату доходу можна лише частково компенсувати іноземною допомогою та різким зростанням грошових переказів від українських працівників (за оцінками, наприклад, у 2022 році вони зросли на 20% із країн ЄС). Відродження внутрішньої економіки та майбутнє бізнесу значною мірою залежатиме від масштабу та амбіційності плану реконструкції та його своєчасної реалізації після деокупації територій [15].

Наведені аспекти здатні генерувати низку проблем, які загострюються на окупованих територіях:

1) у відносинах із працівниками – підвищені ризики для гігієни та безпеки праці та умов праці, що є наслідком не лише близькості до лінії активних бойових дій, а й через пошкодження інфраструктури та відсутності доступу до питної води, санітарії, опалення, електроенергії, їжі, телекомунікацій або громадських послуг, таких як екстрене реагування;

2) у відносинах із об'єднаннями працівників обмеження свободи працівників через дії агентів російської федерації на окупованих територіях, які обмежують права працівників в т.ч. на виїзд з тимчасово окупованих територій або обмеження трудових прав на робочий час і заробітну плату, введені в дію через нормативні зміни через надзвичайні обставини;

3) у правовому відношенні – пряма чи опосередкована підтримка недержавних збройних груп (наприклад, самопроголошених сепаратистських Луганської Народної Республіки та Донецької Народної Республіки (ЛДНР)), на додаток до інших сепаратистських органів влади, що може бути умовою для подальшої діяльності;

4) у екологічному напрямку та у відносинах із громадою – підвищена небезпека для навколишнього середовища;

5) у відносинах із споживачами – підвищені ризики для здоров'я та безпеки споживачів, зокрема через пошкоджену інфраструктуру (наприклад, цілісність холодового ланцюга), доступність виробничих ресурсів і доступність товарів першої необхідності.

Висновки. Загалом функціонування підприємств на окупованій території при будь-якому рішенні власників: релокація, тимчасове припинення діяльності, консервація, продовження роботи на окупованих територіях задля підтримки соціальної сфери регіону – несе значні ризики для забезпечення платоспроможності підприємства. Так, релокація часто потребує повного реформатування усіх економічних зв'язків підприємства, побудови нової логістики, перезапуск виробничих процесів. Тимчасове припинення діяльності може призвести до його повної втрати та розкрадання активів через злочинні дії окупантської влади. У той же час продовження роботи не дає гарантій на збереження активів та обладнання, проте посилюються ризики колабораційної діяльності.

І чим швидше відбудеться деокупація захоплених росією територій, тим швидше Україна зможе допомогти бізнесу відновити платоспроможність і відбудувати зруйноване.

Список використаних джерел:

1. Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді господарських справ за 2022 рік. Верховний Суд України. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Analiz_Stan_prav_KGS_2022.pdf (дата звернення: 10.04.2023)
2. Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді господарських справ за 2021 рік Верховний Суд України. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/2021_analiz_KGS.pdf (дата звернення: 10.04.2023)
3. Війна сповільнила або призупинила роботу 86% українських компаній. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/naybilshe-ochikuvannya-biznesa-vid-uryadu-sogodni-podatkov-i-kanikuli/> (дата звернення: 10.04.2023)
4. Гончарук А. Банкрутство в умовах воєнного стану. Що робити з бізнесом, який зупинив свою роботу? Juscutum. 25.04.2022. URL: <https://juscutum.com/tpost/5al3ixaly1-bankrutstvo-v-umovah-vonnogo-stanu-scho> (дата звернення: 10.04.2023)
5. Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 2102-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 10.04.2023)
6. Коваль А. Банкрутство у період війни. Liga Zakon. 2023. 2 лютого. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/217173_bankrutstvo-u-perod-vyni (дата звернення: 10.04.2023)
7. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 10.04.2023)
8. Ланда В. Три місяці війни в цифрах від Forbes. Forbes.ua. 24 травня 2022. <https://forbes.ua/inside/ploshcha-okupovanoi-ukraini-vtrati-rosiyskoi-tekhniki-ta-17-dib-stolichnikh-trivog-10-faktiv-pro-tri-misyatsi-viyni-vid-forbes-infografika-24052022-6167> (дата звернення: 10.04.2023)
9. Мінекономіки: ВВП за підсумком 2022 року впав на 29,2%. Мінекономіки. 2023. 13 березня. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=b30e854d-b47d-4806-82ac-bb6daa87fa51&title=Minekonomiki> (дата звернення: 10.04.2023)
10. Наказ Міністерства України «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» від 02.09.2014 № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 10.04.2023)
11. Практика банкрутства: що змінилося після 24 лютого, Юридична газета. 2022. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya/praktika-bankrutstva-shcho-zminilosya-pislya-24-lyutogo.html> (дата звернення: 10.04.2023)
12. Проект Закону про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства щодо застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану № 7442 від 07.06.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39710> (дата звернення: 10.04.2023)
13. Проект Закону про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства щодо недопущення зловживань у сфері банкрутства на період воєнного стану № 8231 від 28.11.2022 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40884> (дата звернення: 10.04.2023)
14. 2022 Country Reports on Human Rights Practices: Ukraine – Russia-Occupied Areas. Bureau of democracy, human rights, and labor. 2022. URL: <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/ukraine/russia-occupied-areas/> (дата звернення: 10.04.2023)
15. Responsible business conduct implications of Russia's invasion of Ukraine. OESD. 28 March 2023. URL: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/responsible-business-conduct-implications-of-russia-s-invasion-of-ukraine-f222a4d1/> (дата звернення: 10.04.2023)
16. The World Bank In Ukraine. World Bank. 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview#3> (дата звернення: 10.04.2023)

